

Cestou silesiak a žánrů K padesátinám Libora Pavera

František Všetička (Olomouc)

Rodáci z Moravy a Slezska nesou v sobě jakési utajené stigma, které je váže k místům svého zrodu. Pro Slezany to platí dvojnásobně, čehož dokladem je medievalista, paleobohemista, editor a odborník v silesiakách a v genologii Libor Pavera (narodil se 9. 2. 1972 v Opavě). Výčet jeho odborné činnosti je nemalý, proto se záměrně zaměřím na poslední dvě zájmové a profesní oblasti.

Libor Pavera se jako Slezan rodem (vyrůstal v Březové u Hradce nad Moravicí) specializoval na dvě stěžejní osobnosti slezské kultury – na Josefa Vašicu a podstatně staršího Daniela Nitsche. Cestu k nim a k dalším dílčím silesiakům si připravil příspěvkem nazvaným K obecným problémům středověkých literatur ve Slezsku (ve sborníku *Pronikání českého a polského jazyka do středověké poezie a písňové tvorby ve Slezsku*, 1998; později v knize *Od středověku k romantismu*, 2000), v němž vytyčil základní a složitou problematiku českého písemnictví ve Slezsku. Není to jediná práce tohoto druhu, ale tato spolu s dalšími směřovaly ke dvěma monografiím o výše zmíněných osobnostech, k monografií a k edicím jejich málo dostupného díla. Vašicovu osobnost vystihl Pavera v monografii *Josef Vašica* (2001), Nitschovu v podstatně objemnější publikaci *Kazatel Daniel Nitsch* (2003). Obě své studie doprovodil edicemi jejich tvorby. Z Vašici vydal více jak třísetstránkové *Eseje a studie ze starší české literatury*, z jezuity Nitsche jeho kázání *Dva at' jsou jedno skrze lásku* (poprvé ovšem Vašicu editoval spolu s Janem Vilikovským a Antonínem Grundem roku 1999 ve svazku *Starší česká literatura ve Slezsku*).

Pavera je pokračovatelem Josefa Vašici a Jana Vilikovského, přičemž metodologicky má blíž k druhému z nich (také jako editor). Vašica byl v tomto směru jako interpret i jako editor příliš jednostranně katolický, pomíjel a ignoroval nejen protestantské baroko, ale tzv. kacíře vůbec. K oběma se ovšem Pavera dostal zprostředkovaně, poněvadž fyzicky je nemohl znát. Na rozdíl od svých „učitelů“ je však poučen nejposlednějšími metodologickými a interpretačními postupy.

K uvedeným silesiakům posléze patří edice brušperského rodáka Františka Němce, doprovázená studií o tomto předčasně zemřelém medievalistovi (jde o první zasvěcené pojednání o Němcovi vůbec). Edice nazvaná *Studie a recenze* (2004) vznikla jako odpověď publicistům (nikoli literárním vědcům, natož medievalistům), kteří zpochybňovali formulační příbuznost jednoho několikařádkového místa Paverovy více než dvouststránkové monografie o Nitschovi s textem Němcovým. Žádný z těchto publicistů, jež jeho práci napadli, na tuto edici a na editorovo gesto ani v nejmenším nezareagoval (o gesto jde mimo jiné proto, že Pavera ji vydal vlastním nákladem, byť jako vydavatel je uvedena

Společnost Leopolda Vrly). Pavera byl po těchto útocích vyštván z opavské Slezské univerzity, kde působil od roku 1995 a výrazně se podílel na formování tamního bohemistického fakultního pracoviště. Jako zatvrzelý Slezan Slezsko neopustil, přenesl se severněji do polského Slezska, kde je mimo jiné hlavním redaktorem významné odborné revue *Świat Slowian*.

Monografie o Nitschovi zároveň poukazuje na Paverovu genologickou orientaci, zejména na ty její stránky, v nichž rozlišuje pojmy homilie, kázání a koncept. On je také autorem těchto hesel a dalších genologických hesel v *Lexikonu literárních pojmů* (2002). K uvedené trojici se pojí závažný příspěvek o entrefiletu u Arna Nováka (v knize *Cestami textů*) a studie o elektronických médiích a jejich žánrech. Z uvedeného plyne, že se Pavera většinou zaměřuje na žánry středověké, okrajové a nově vznikající.

Nitschova kázání byla Paverovi nepochybně pobídkou k výzkumu v oblasti genologie; Vašica, jako novodobý badatel, se pak nad žánrovou problematikou nejednoukrát bezprostředně zamýšlel. Pavera mnohé z těchto příspěvků pojal do své edice jeho esejů a studií. K těm podnětným patří např. *Báseň – či skladba, Bilovský a konceptuální kazatelství* nebo *Z české hymnologie*. Pavera tyto a další stati nejen edičně připravil, ale nechal se jimi také inspirovat.

V medievalistice byli Paverovi Vilikovský a Vašica nesporně vzorem, pokud jde o jeho genologickou orientaci, pak jeho bezprostředním a rozhodujícím inspirátorem se stal náš nejpřednější genolog Ivo Pospíšil. Oni dva iniciovali pozoruhodný projekt *Žánrové metamorfózy v středoevropském kontextu*, který ve svém úhrnu představuje sedm svazků (2003–2015). V prvním svazku znovu Paverova studie o terminologické triádě homilie, kázání, koncept, v třetím svazku výše zmíněné pojednání o elektronických žánrech (později v knize *Cestami textů*). O tendenci, kterou oba genologové sledovali, Libor Pavera v druhém dílu souboru *Kruhy kolem* napsal: „*Náš projekt navazoval na tradice historické poetiky (A. N. Veselovskij, D. S. Lichačov, J. M. Meletinskij, E. R. Curtius) a literární žánr tak nebyl viděn staticky jako model ustrnulý, nýbrž jako entita polymorfní, složená z fragmentů jiných žánrů, jako mobilní a nezavršená síť, jíž jsou texty a jejich fragmenty a části navzájem propojeny (intertextovost) a mezi sebou navzájem komunikují (dialogičnost).*“

V předchozím výčtu byla opomenuta Paverova dilogie *Kruhy kolem* (2007, 2019), což je soubor portrétů českých, slovenských a polských literárních vědců a básníků. Připomínám ji už proto, poněvadž zahrnuje mimo jiné úvahy o těch odbornících, kteří se slezskou a genologickou problematikou zabývali. Pavera v těchto dvou svazcích výstižně portrétuje Milana Kopeckého, Jaroslava Pleskota, Ivo Pospíšila, Antonína Satkeho, Drahomíra Šajtara, Drahomíru Vlašínovou a Tibora Žilku.

Silesiaka a genologie se u Pavery prolínají, stejně tak jako se prostupují s jeho editorickou činností a paleobohemistickou a medievalistickou orientací. Vše pak naznačuje, že prvopočátek je spjat se slezskými reáliemi a se Slezskem vůbec. Také s tím polským.

PAVERA

*Staříčský jezuita Nitsch
bloumá kolem kostela,
minulý život je pryč
a noc není nijak veselá.*

*Vzpomněl si, co hledá,
není to závist bledá.*

*Dobelhal se k božímu místu,
našel svého monografistu.*

doc. PhDr. František Všetická, CSc.

Dělnická 29, 77 900 Olomouc, Česká republika
fvseticka@seznam.cz

Toto dílo lze užit v souladu s licenčními podmínkami Creative Commons BY-SA 4.0 International (<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/legalcode>). Uvedené se nevztahuje na díla či prvky (např. obrazovou či fotografickou dokumentaci), které jsou v díle užity na základě smluvní licence nebo výjimky či omezení příslušných práv.

